

Zanim załopotąła biało-czerwona

Flaga towarzyszy nam przy okazji świąt narodowych i wszędzie tam, gdzie chcemy pokazać naszą narodowość. Samo słowo flaga pochodzi z języka niemieckiego i oznacza rodzaj chorągwi.

Polską barwą jest karmazyn czyli ciemna czerwień określana również nazwą karminu. Od późnego średniowiecza barwa ta uważana była za najszlachetniejszą. Na tkaniny tej barwy stać było jedynie najzamożniejszych. Karmazyn pozyskiwano z owadów-czerwców, czyli pluskwiaków w których organizmach znajdował się kwas karminowy. Najlepszym surowcem do pozyskiwania barwnika karmazynowego były suszone samice pluskwiaka koszenili (*Pactylopus coccius*).

W dawnej Rzeczypospolitej karmazyn przysługiwał rycerstwu, później szlachcie, ale tylko najzamożniejszej w tym dostojnikom państwowym i ziemskim. Nazywano ich karmazynami w odróżnieniu od skromniej ubranych „szaraczków”. Z czasem karmazyn stał się jedną z głównych barw polskiej jazdy.

Z heraldycznego punktu widzenia polskimi barwami była biel orła i czerwień tarczy herbowej. Po raz pierwszy barwy te pojawiły się jako barwy narodowe w roku 1792 podczas obchodów pierwszej rocznicy uchwalenia konstytucji 3 maja. Damy wystąpiły wówczas w białych sukniach przepasanych czerwonymi szarfami, a panowie w nათოżyli szarfy biało-czerwone na znak, że *Orzeł Biały w czerwony polu jest herbem odradzającej się naszej Ojczyzny*.

7 lutego 1831, czyli w okresie powstania listopadowego Sejm uchwalił, że *kokardę narodową stanowić będą kolory herbu Królestwa Polskiego i W. X. Litewskiego to jest kolor biały z czerwonym*.

Flagi i draperie w barwach biało czerwonych witały Polaków udających się na emigrację po upadku powstania listopadowego oraz w czasie demonstracji solidarności z Polską we Francji, Belgii i Anglii. Biało-czerwone kokardy przypinali sobie powstańcy krakowscy w 1846 r., zaś Komitet Narodowy w Wielkim Księstwie Poznańskim uznał, że kokardy te są w barwach narodowych. Kokardy w takich barwach noszono w kolejnych zrywach powstańczych, a od roku 1861 również zakładano biało-czerwone opaski.

Pierwszą masową demonstracją, w czasie której niesiono biało-czerwone flagi był warszawski pochód w 125 rocznicę konstytucji 3 maja w roku 1916.

Za godło Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się kolor biały i czerwony w podłużnych pasach równoległych, z którego górny jest koloru białego, dolny zaś czerwonego. Proporcje flagi wynosiły 5:8. Początkowo nie było wiadomo, jaki miał być odcień czerwieni. Dopiero wydana przez Ministerstwo Spraw Wojskowych broszura Stanisława Łoży *Godło i barwy Rzeczypospolitej Polskiej* ukazywała barwne wizerunki znaków państwowych. Czerwień miała odcień karmazynu, który ponownie stał się polską barwą narodową. Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z 13 grudnia 1927 r. odcień czerwieni zmieniono na cynober. Barwa ta pozostała na polskich flagach i sztandarach do 1980 r. Ustawą z dnia 31 stycznia 1980 o godle, barwach i hymnie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej dokładnie określono

barwę czerwieni (barwy trojchromatyczne). Jest ona ciemniejsza od cynobru. Barwy te, ustalone w roku 1980 obowiązują do dnia dzisiejszego.

Chorągwie jako znaki bojowe były używane w Polsce już w czasach piastowskich. Pierwsze przekazy o tym znajdujemy w Kronice Galla Anonima z XII w., który pisał, że Bolesław Krzywousty w walce z Czechami wkroczył na ich terytorium z „podniesionymi sztandarami”, a każdy z oddziałów walczył pod „własną chorągwią”. Warto dodać, że słowo chorągiew pochodzi z języka mongolskiego, w którym znak bojowy określano nazwą „orongo”.

A co o barwach narodowych mówi Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej? Jej artykuł 4 głosi, że barwami Rzeczypospolitej Polskiej są kolory biały i czerwony, ułożone w dwóch poziomych, równoległych pasach tej samej szerokości, z których górny jest koloru białego, a dolny koloru czerwonego. Przy umieszczaniu barw Rzeczypospolitej Polskiej w układzie pionowym kolor biały umieszcza się po lewej stronie płaszczyzny oglądanej z przodu.

W artykule 6 czytamy, że:

1. Flagą państwową Rzeczypospolitej Polskiej jest prostokątny płat tkaniny o barwach Rzeczypospolitej Polskiej, umieszczony na maszcie.
2. Flagą państwową Rzeczypospolitej Polskiej jest także flaga określona w ust. 1, z umieszczonym pośrodku białego pasa godłem Rzeczypospolitej Polskiej.

Dzień 2 maja został ustanowiony Dniem Flagi Rzeczypospolitej Polskiej.

Konstytucja mówi również, że:

Art. 15.

Godło i barwy Rzeczypospolitej Polskiej są umieszczane, a hymn Rzeczypospolitej Polskiej wykonywany lub odtwarzany w sposób zapewniający im należną cześć i szacunek.

Art. 16.

1. Symbole Rzeczypospolitej Polskiej nie mogą być umieszczane na przedmiotach przeznaczonych do obrotu handlowego.
2. Dozwolone jest umieszczanie na przedmiotach przeznaczonych do obrotu handlowego godła lub barw Rzeczypospolitej Polskiej w formie stylizowanej lub artystycznie przetworzonej.

Należy pamiętać, że polska flaga z umieszczonym na niej godłem jest przeznaczona dla placówek dyplomatycznych oraz statków pływających i powietrznych. Jeśli nie mamy w domu polskiej placówki dyplomatycznej ani nie jesteśmy statkiem nie wywieszajmy jej.

Po fładze nie należy również pisać, choć prawo tego nie reguluje. Mazanie po fładze jest wyrazem braku dla niej szacunku. Flagę Polski może wisieć w miejscu godnym i eksponowanym nie tylko w czasie świąt narodowych. Można zdjąć ją w czasie silnego wiatru, opadów deszczu lub śniegu. Nie może dotykać ziemi. Flagę zniszczoną, która nie ma wartości historycznej można zutylizować rozcinając wcześniej wzdłuż połączenia barw białej i czerwonej.

Źródła:

Fotografia: plutonowy Emil Czech odgrywa Hejną Mariacki na ruinach klasztoru, Wikimedia Commons, domena publiczna [dostęp z dnia 23 kwietnia 2021].

<https://www.odkrywamyzakryte.com/tymbark-granat> [dostęp z dnia 23 kwietnia 2021].

Marek Borucki, *Polskie symbole narodowe*, Warszawa 2006.

Alfred Znamierowski, *Insygnia, symbole i herby polskie*, Warszawa 2003.

Autor: Rafał Roguski nauczyciel historii.